EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2012 03 09
COM(2012) 99 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Direktyvos 94/80/EB, nustatančios išsamias priemones Sąjungos piliečiams, gyvenantiems valstybėje narėje ir nesantiems jos piliečiais, naudotis balsavimo teise ir būti kandidatais per vietos savivaldos rinkimus, taikymas

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Direktyvos 94/80/EB, nustatančios išsamias priemones Sąjungos piliečiams, gyvenantiems valstybėje narėje ir nesantiems jos piliečiais, naudotis balsavimo teise ir būti kandidatais per vietos savivaldos rinkimus, taikymas

1. ĮVADAS

Vietos valdžios institucijų kasdien priimami sprendimai ekonomikos, kultūros ir socialinių reikalų srityse daro tiesioginį poveikį piliečiams. Vietos valdžios institucijos yra arčiausiai piliečių esanti valdžia. Teisė balsuoti arba būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose yra pagrindinė teisė, įtvirtinta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos[1] 40 straipsnyje. Piliečiai turi galimybę dalyvauti demokratiniame gyvenime ir daryti poveikį priimant sprendimus. Be to, toks dalyvavimas ES piliečiams, gyvenantiems valstybėje narėje, kurios pilietybės jie neturi, suteikia galimybę geriau įsilieti į priimančiosios visuomenės politinį ir socialinį gyvenimą.

Kaip ir chartijos 40 straipsnyje[2], Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo[3] 22 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kiekvienas Sąjungos pilietis, gyvendamas valstybėje narėje ir nebūdamas jos pilietis, turi teisę balsuoti ir būti kandidatu per vietos savivaldos rinkimus valstybėje narėje, kurioje gyvena, tomis pačiomis sąlygomis, kaip ir tos valstybės piliečiai. Išsamios priemonės naudotis teise balsuoti ir būti kandidatais vietos savivaldos rinkimuose nustatytos Tarybos direktyvoje 94/80/EB (toliau – direktyva)[4].

Remdamasi direktyvos 13 straipsniu, pirmąją direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę ir įgyvendinimo ataskaitą Komisija parengė 2002 m. Šioje ataskaitoje pirmą kartą aptariamas platesnis dalyvavimo vietos demokratiniuose procesuose klausimas ir vertinama, kaip direktyva perkelta ir įgyvendinta valstybėse narėse, kurios 2002 m., kai buvo parengta pirmoji ataskaita, dar nebuvo prisijungusios prie Sąjungos. Nors visos valstybės narės direktyvą perkėlė į nacionalinę teisę, tam tikros kliūtys, dėl kurių naudojimasis su rinkimais susijusiomis teisėmis stringa, turi būti pašalintos siekiant, kad direktyvos nuostatos būtų tinkamai įgyvendintos ir perkeltos.

Ataskaitoje taip pat vertinama, ar vis dar taikomos Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 22 straipsnio 1 dalyje numatytos nukrypti leidžiančios nuostatos. Direktyvos 12 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad iki 1998 m. gruodžio 31 d. ir vėliau kas šešeri metai Komisija šiuo klausimu pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai pranešimą. Paskutinis pranešimas dėl nukrypti leidžiančios nuostatos suteikimo buvo priimtas 2005 m.[5]

---

1 Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (OL C 83, 2010 3 30, p. 389).
2 Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija.
3 Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo.
4 1994 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyva 94/80/EB, nustatanti išsamias priemones Sąjungos piliečiams, gyvenantiems valstybėje narėje ir nesantiems jos piliečiais, naudotis balsavimo teise ir būti kandidatais per vietos savivaldos rinkimus (OL L 368, 1994 12 31, p. 38).
5 COM(2005) 382.

Sąjunga grindžiama pagarbos demokratijai vertybe[6] ir kiekvienas Sąjungos pilietis turi teisę dalyvauti demokratiniame Sąjungos gyvenime[7]. Todėl svarbu užtikrinti, kad būtų laikomasi dalyvaujamosios demokratijos principų, be kita ko, užtikrinant, kad visi Sąjungos piliečiai dalyvautų demokratiniuose procesuose, ir dedant pastangas dalyvavimui skatinti.

Dalyvaujamosios demokratijos principų paisymas itin svarbus vietos lygmeniu, nes vietos valdžios institucijų priimami sprendimai piliečiams daro tiesioginį poveikį. Sumažėjus demokratiniame gyvenime dalyvaujančių rinkėjų skaičiui poveikis gali būti nepageidaujamas – gali susilpnėti atstovaujamosios demokratijos statusas.

Daugelyje valstybių narių per paskutinius rinkimus į Europos Parlamentą rinkėjų aktyvumas buvo mažesnis kaip 50 %[8]; panaši tendencija daugelyje valstybių narių pastebėta per neseniai vykusius vietos rinkimus[9]. Atsižvelgdama į Sąjungos steigimo principus, Komisija laikosi nuomonės, kad svarbu sustabdyti šią tendenciją, kad ryšys tarp rinkėjų ir išrinktų atstovų būtų sustiprintas ir užtikrintas pastarųjų priimamų sprendimų teisėtumas.

Šiomis aplinkybėmis piliečių su rinkimais susijusių teisių stiprinimas laikomas vienu iš politinių Stokholmo programos prioritetų. 2010 m. balandžio 20 d. Stokholmo programos įgyvendinimo veiksmų plane pabrėžta: „*Siekiant piliečius priartinti prie Europos projekto, būtina supaprastinti ir paskatinti piliečių dalyvavimą demokratiniame Sąjungos gyvenime. Turime bendrą tikslą – padidinti rinkėjų aktyvumą Europos Parlamento rinkimuose. Reikėtų toliau propaguoti ir stiprinti piliečių teisę balsuoti ir kandidatuoti vietos ir Europos rinkimuose toje šalyje, kurioje jie gyvena.*“[10]

Šia ataskaita įgyvendinamas 2010 m. ES pilietybės ataskaitos 18 veiksmas – valstybių narių prašoma garantuoti, kad būtų visapusiškai užtikrinamos ES piliečių balsavimo teisės gyvenamosios vietos valstybėje narėje ir kad valstybės narės tinkamai informuotų ES piliečius apie jų rinkimų teises[11]. Ataskaitoje vertinama, kaip ES piliečiai suvokia savo balsavimo teises savivaldos rinkimuose ir kaip jomis naudojasi, apžvelgiamos valstybių narių pagal direktyvos nuostatas įdiegtos informacinės priemonės. Apžvelgiama geriausia valstybių narių patirtis rengiant informacines kampanijas ir iniciatyvas, kuriomis siekiama skatinti ES piliečius, neturinčios gyvenamosios vietos valstybės narės pilietybės, dalyvauti institucijų veikloje ir politiniame gyvenime vietos lygmeniu.

---

6 Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnis.

7 Europos Sąjungos sutarties 10 straipsnio 3 dalis.

8 Ataskaita dėl Europos Parlamento rinkimo, COM(2010) 605.

9 Šaltinis – 2011 m. sausio 10 d. valstybėms narėms išsiųstas klausimynas (toliau – klausimynas).

10 Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę Europos piliečiams. Stokholmo programos įgyvendinimo veiksmų planas“, COM(2010) 171 galutinis.

11 2010 m. ES pilietybės ataskaitoje „Kliūčių ES piliečių teisėms šalinimas“, COM(2010) 603 galutinis, Komisija nustatė 25 konkrečius veiksmus, kurių turi būti imamasi siekiant šalinti ilgalaikes kliūtis, trukdančias piliečiams visapusiškai naudotis teisėmis pagal ES teisės aktus įvairiose kasdienio gyvenimo, įskaitant politinį gyvenimą, srityse. 18 veiksmu Komisija prašo valstybių narių „garantuoti, kad būtų visapusiškai užtikrinamos ES piliečių balsavimo teisės gyvenamosios vietos valstybėje narėje, kad ES piliečiai galėtų būti politinių partijų nariais ar steigėjais gyvenamosios vietos valstybėje narėje ir kad valstybės narės tinkamai informuotų ES piliečius apie jų rinkimų teises“.

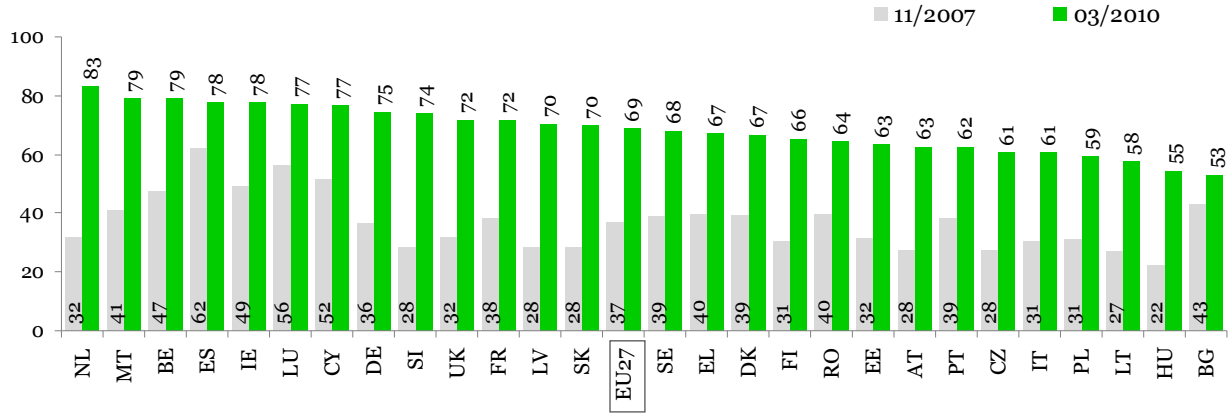
2. IŠMANYMAS IR ŠVIETIMAS

2.1. Su rinkimais susijusių teisių išmanymas Europos Sąjungoje

Kaip rodo naujausi Europos Komisijos atlikti Eurobarometro tyrimų statistiniai duomenys[12], dauguma piliečių valstybėse narėse žino apie teisę balsuoti ir būti kandidatu gyvenamosios vietos valstybės narės savivaldos rinkimuose. Per pastaruosius ketverius metus visose valstybėse narėse piliečiai pradėjo daug geriau išmanyti su vietos rinkimais susijusias teises. ES lygmeniu piliečių, žinančių apie tokias teises, dalis vidutiniškai išaugo nuo 37 % 2007 m. iki 69 % 2010 m. Žemiausias vidurkis padidėjo nuo 22 % 2007 m. iki 53 % 2010 m., aukščiausias vidurkis – nuo 62 % 2007 m. iki 83 % 2010 m.

ES piliečių žinios apie turimas su rinkimais susijusias teises 2007-2010 m.

Lietuvoje gyvenantis ES pilietis turi teisę balsuoti arba būti kandidatu savivaldos rinkimuose. - Teisingai

(2010 m. 1 ketv.) Atsakykite, ar perskaitytas teiginys yra teisingas, ar ne: (2007 m. 4 ketv.) Visi ES valstybių narių piliečiai yra Europos Sąjungos piliečiai. Kokios, Jūsų nuomone, yra Europos Sąjungos piliečio teisės?

Pagrindas: visi respondentai, % pagal šalis

Nurodyti teisingi atsakymai

Šaltinis – Greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 292.

Pastaraisiais metais Europos Komisija labai padėjo informuoti ES piliečius apie jų su rinkimais susijusias teises ir paskatino piliečius aktyviai dalyvauti Sąjungos demokratiniame gyvenime. Pagal 2007–2013 m. pagrindinių teisių ir pilietybės programą rengti veiksmai, kuriais siekiama skatinti informavimo ir pilietinio ugdymo iniciatyvas, kad piliečiai aktyviau dalyvautų rinkimuose. 2007–2010 m. finansuota 12 projektų, susijusių su aktyviu dalyvavimu demokratiniame Sąjungos gyvenime, skirta daugiau kaip 3,8 mln. EUR vertės subsidijų[13]. Šis teminis prioritetas ir toliau lieka įtrauktas į 2011 m. darbo programą[14].

Neseniai Europos Komisija pasiūlė 2013-uosius metus paskelbti Europos piliečių metais[15]. Europos piliečių metai padėtų didinti ES piliečių informuotumą apie jų teisę laisvai judėti ir gyventi bet kurioje Europos Sąjungos šalyje, taip pat apie įvairaus pobūdžio Sąjungos teisės aktuose įtvirtintas tarpvalstybines teises, įskaitant susijusias su rinkimais.

---

12 Greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 292.

13 Informacijos galima rasti adresu http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/programme/.

14 2010 m. gruodžio 3 d. Komisijos sprendimas dėl 2011 m. specialiosios pagrindinių teisių ir pilietybės programos darbo programos priėmimo, C(2010) 8378.

15 COM(2011) 489 galutinis.

Keletas valstybių narių priėmė įvairių tikslinių priemonių, kuriomis siekiama informuoti ES piliečius apie jų su savivaldos rinkimais susijusias teises[16]. Danija, Estija, Ispanija, Lietuva, Suomija, Švedija, Vengrija ir Vokietija piliečiams paštu siunčia rinkėjo pažymėjimus arba laiškus, kuriuose pateikiama informacija apie rinkimus. Keletas valstybių narių, pvz., Čekija, Danija, Graikija, Italija, Latvija, Lenkija, Lietuva ir Slovakija, informaciją teikia oficialioje interneto svetainėje. Jungtinėje Karalystėje ir Vokietijoje pradėjo veikti speciali pagalbos linija. Airijoje, Kipre, Liuksemburge, Portugalijoje, Prancūzijoje ir Rumunijoje informacija skelbiama spausdiniuose arba vietos spaudoje.

2.2. Rinkėjų dalyvavimas vietos rinkimuose

ES piliečių, neturinčių gyvenamosios vietos valstybės narės pilietybės, dalyvavimas demokratiniame gyvenamosios vietos valstybės narės gyvenime turi būti vertinamas atsižvelgiant į platesnes bendro rinkėjų aktyvumo aplinkybes.

Pastaruoju metu dideliuose miestuose, daugiausia valstybių narių sostinėse, vykusiuose savivaldos rinkimuose septyniose valstybėse narėse rinkėjų aktyvumas buvo 50–60 %[17]. Dešimtyje iš šių savivaldų rinkėjų aktyvumas nesiekė 50 %[18]. Apskritai dvidešimtyje valstybių narių per paskutinius savivaldos rinkimus sostinėse nebalsavo daugiau kaip trečdalis balsavimo teisę turinčių rinkėjų[19]. Rinkėjų dalyvavimas rinkimuose ne sostinėje, o kituose miestuose, priklausomai nuo jų dydžio, yra dar mažesnis[20]. Nors paprastai rinkėjų aktyvumas didesnis vietos rinkimuose nei rinkimuose į Europos Parlamentą, tam tikroms sostinėms, pvz., Atėnams, Budapeštui, Kopenhagai ir Rygai[21], būdingos išimtys.

Apskritai rinkėjų aktyvumo vietos rinkimuose duomenys rodo, kad piliečiai yra nepatenkinti politine padėtimi. Valstybės narės, Europos institucijos ir išrinkta vietos valdžia visoje Sąjungoje ir toliau turi mažinti demokratijos deficitą.

Kelioms valstybėms narėms būdingi kai kurie empiriniai veiksniai, dėl kurių mažėja rinkėjų aktyvumas. Per vietos rinkimus pastebėtas neigiamas gyventojų skaičiaus ir rinkėjų aktyvumo santykis. Labai mažuose miestuose labiau domimasi vietos politika, nes manoma, kad yra daugiau galimybių daryti poveikį priimant sprendimus. Panašu, kad ši tendencija nebūdinga didelėms sostinėms, kuriose, palyginti su kitais miestais, pastebimas didesnis gyventojų aktyvumas. Galima daryti prielaidą, kad vietos rinkimus rengiant kartu su rinkimais į parlamentą, rinkėjų aktyvumas gali būti didesnis. Kai nacionalinių partijų atstovai dalyvauja

---

16 Šaltinis – klausimynas.

17 Amsterdamas: 51,38 %; Lisabona: 53,44 %; Kopenhaga: 54,42 %; Paryžius: 56,93 %; Dublinas: 57,77 %; Helsinkis: 58,87 %; Ryga: 58,92 %; Berlynas: 60,2 % (Berlynas yra miestas–žemė, todėl savivaldos rinkimai kartu yra ir žemės lygmens rinkimai. Tai yra didelio rinkėjų aktyvumo priežastis. Atskiruose Vokietijos miestuose, net ir didmiesčiuose, savivaldos rinkimuose dalyvauja vos 25 % rinkėjų).

18 Bukareštas: 31,06 %; Bratislava: 33,55 %; Sofija: 37,85 %; Vilnius: 42,28 %; Atėnai: 43,04 %; Budapeštas: 43,59 %; Praha: 44,43 %; Liubliana: 44,79 %; Londonas: 45,30 %; Varšuva: 48,27 %.

19 Šaltinis – klausimynas.

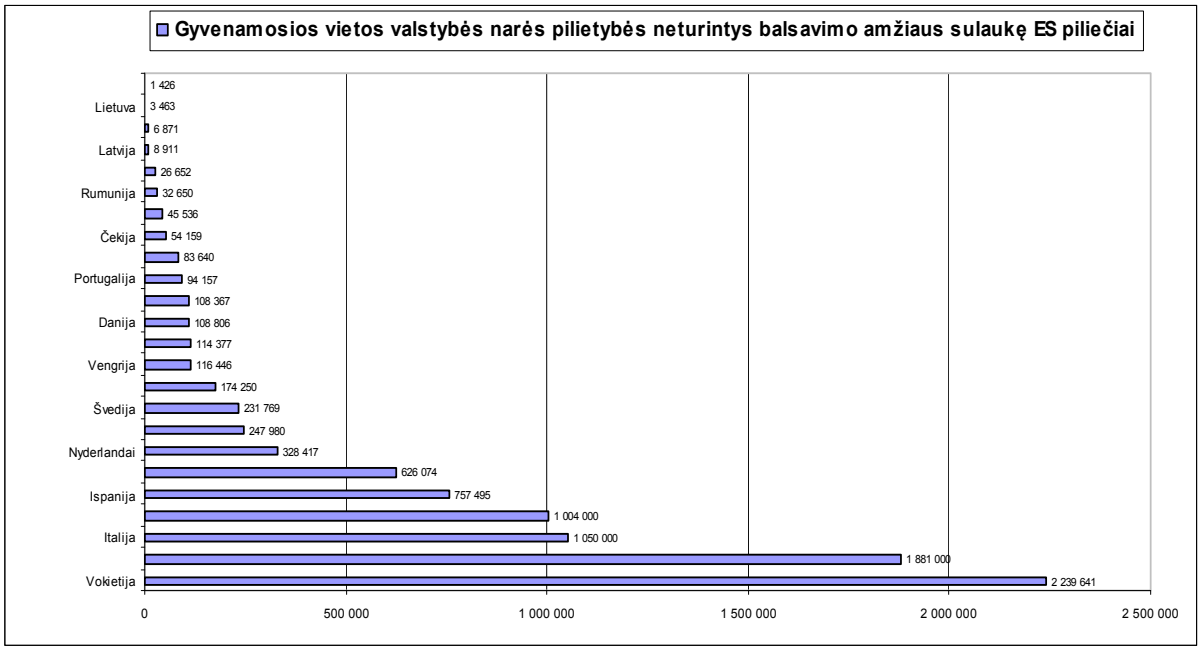
20 Ostrava (Čekija): 35,39 %; Lilis (Prancūzija): 48,83 %; Štutgartas (Vokietija): 48,7 %; Pėčas (Vengrija): 33,24 %; Golvėjus (Airija): 49,89 %; Roterdamas (Nyderlandai): 47,9 %; Krokuva (Lenkija): 35,37 %; Mariboras (Slovėnija): 43,38 %; Trnava (Slovakija): 29,35 %; Salfordas (Jungtinė Karalystė): 33,50 %.

21 Toliau nurodytas rinkėjų aktyvumas vietos rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą: Atėnai: 43,04 % ir 45,6 %; Budapeštas: 43,59 % ir 44,91 %; Kopenhaga: 54,42 % ir 61,1 %; Ryga: 58,92 % ir 59,13 %.

vietos rinkimuose, juose aktyviau dalyvauja šias partijas palaikantys asmenys[22]. Galiausiai dauguma atvejų, kai rinkėjai nebalsuoja, yra susiję su logistiniais veiksniais, pvz., nėra alternatyvių balsavimo galimybių (išankstinis balsavimas, balsavimas paštu ir pan.), kuriomis pasinaudotų rinkėjai, negalintys dalyvauti rinkimuose.

2.3. ES piliečių, neturinčių gyvenamosios vietos valstybės narės pilietybės, dalyvavimas gyvenamosios vietos valstybės narės savivaldos rinkimuose

2010 m. pabaigoje daugiau kaip 8 mln. balsavimo amžiaus sulaukusių ES piliečių gyveno valstybėse narėse, kurių pilietybės neturi. Daugiausia tokių piliečių yra Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje, Italijoje, Prancūzijoje, Ispanijoje ir Belgijoje. Tai reiškia, kad 8 mln. ES piliečių galėjo dalyvauti gyvenamosios vietos valstybės narės savivaldos rinkimuose.

** Daliniai duomenys. Jungtinė Karalystė pateikė duomenis apie visus šalyje gyvenančius ir jos pilietybės neturinčius ES piliečius. Prancūzijos pateikti duomenys įtraukti į ankstesnę ataskaitą. Graikija pateikė duomenis apie vyresnius nei 20 metų šalyje gyvenančius ir jos pilietybės neturinčius ES piliečius. Austrija pateikė duomenų tik apie sostinę. Bulgarija, Estija ir Lenkija duomenų nepateikė.*

Palyginti su 2002 m. parengtos pirmosios ataskaitos[23] duomenimis, keliose valstybėse narėse labai padaugėjo gyvenamosios vietos valstybės narės pilietybės neturinčių ES piliečių, sulaukusių balsavimo amžiaus. Konkretūs skaičiai: Italijoje nuo 56 000 iki 1 050 000; Vokietijoje nuo 1 521 000 iki 2 239 641; Graikijoje nuo 16 000 iki 114 377; Airijoje nuo 76 000 iki 247 980; Danijoje nuo 32 000 iki 108 806 ir Portugalijoje nuo 26 000 iki 94 157[24].

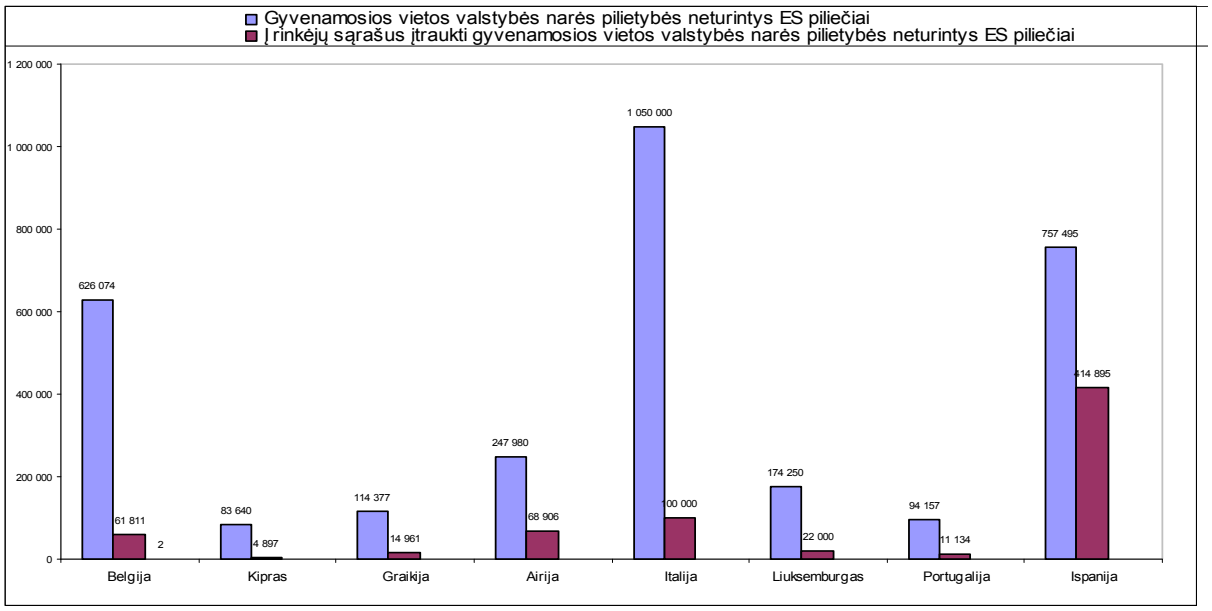
22 Jungtinėje Karalystėje rinkėjų aktyvumas 2008 m. vietos rinkimuose buvo 39,9 % ir 39,1% 2009 m., o 2010 m. per bendrai surengtus vietos ir visuotinius rinkimus aktyvumas buvo 62,2 %. 2002 m. Vokietijoje per mero rinkimus Koblence balsavo 51,3 % rinkėjų, o 2009 m. per bendrai surengtus mero ir federalinius rinkimus, aktyvumas buvo 66,7 %. Italijoje rinkėjų aktyvumas per 2006 m. vietos rinkimus Romoje buvo 65,98 %, o per bendrai surengtus vietos ir visuotinius rinkimus 2008 m. aktyvumas buvo 73,66 %.

23 COM(2002) 260.

24 Šaltinis – klausimynas.

Nepaisant to, kad balsavimo amžiaus sulaukusių ES piliečių, gyvenančių valstybėse narėse ir neturinčių tų šalių pilietybės, skaičius labai išaugo, tik nedidelė dalis šių piliečių pasinaudojo su rinkimais susijusia teise per neseniai gyvenamosios vietos valstybėje vykusius savivaldos rinkimus.

Norėdamas dalyvauti savivaldos rinkimuose, asmuo turi būti įtrauktas į rinkėjų sąrašą. Rinkėjų registracijos procedūros valstybėse narėse skiriasi[25]. Valstybių narių, kuriose registracija nėra automatiška, pateikti duomenys rodo, kad tik apie 10 % šalyje gyvenančių valstybės narės pilietybės neturinčių ES piliečių prašė būti įtraukti į rinkėjų sąrašus[26].

Valstybės narės, kuriose registracija nevyksta automatiškai
(Bulgarijos, Čekijos, Jungtinės Karalystės, Lenkijos ir Prancūzijos duomenų nėra)

Pastebėta, kad jeigu valstybėje narėje, palyginti su bendru valstybėje narėje gyvenančių ir jos pilietybės neturinčių ES piliečių skaičiumi, dominuoja konkreti nacionalinė bendruomenė, tam tikrais atvejais ši bendruomenė aktyviai dalyvauja vietos rinkimuose. Tai pasakytina apie Airiją, Ispaniją ir Švediją[27].

---

25 Austrijoje (išskyrus Burgenlandą), Danijoje, Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Maltoje, Nyderlanduose, Rumunijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, Suomijoje, Švedijoje ir Vengrijoje visi gyventojai, įskaitant tos šalies pilietybės neturinčius ES piliečius, į rinkėjų sąrašus įtraukiami automatiškai.

26 Klausimyne valstybių narių prašyta pateikti duomenis apie paskutinius savivaldos rinkimus, kai jie vyko vieną rinkimų nacionaliniu lygmeniu dieną; kitais atvejais – duomenis apie per pastaruosius trejus metus vykusius savivaldos rinkimus.

27 Airijoje užregistruota apie 25 % šalyje gyvenančių ir jos pilietybės neturinčių ES piliečių. Iš bendro jų skaičiaus – 25 % yra Jungtinės Karalystės piliečiai, kurių 74 % yra užsiregistravę rinkėjų sąrašuose. Jie ypač aktyviai dalyvauja Airijos politiniame gyvenime todėl, kad remiantis abipusiškumo pagrindu, jie gali dalyvauti rinkimuose į *Dáil Éireann* (Žemesniuosius Parlamento rūmus) lygiai taip pat, kaip Airijos piliečiai gali balsuoti rinkimuose į Jungtinės Karalystės parlamentą. Ispanijoje užregistruota apie 50% šalyje gyvenančių ir jos pilietybės neturinčių ES piliečių. Didžioji dauguma Jungtinės Karalystės ir Vokietijos piliečių, kurie kartu sudaro 18,5 % Ispanijos pilietybės neturinčių ES piliečių, yra užsiregistravę rinkėjų sąrašuose. Kitas paaiškinimas, kodėl Ispanijoje tiek daug šalies pilietybės neturinčių ES piliečių yra įtraukti į rinkėjų sąrašus, yra tai, kad Ispanija yra vienintelė valstybė narė, kurioje nėra automatinės registravimo sistemos, siunčianti visiems šalies pilietybės neturintiems ES piliečiams laiškus, kuriuose pateikiama informacija apie rinkimus. Be to, Airijoje ir Ispanijoje gyvenantys ir pilietybės neturintys ES piliečiai galėjo tam tikromis sąlygomis balsuoti savivaldos

Duomenų apie tai, kokia dalis į rinkėjų sąrašus įtrauktų šalyje gyvenančių ir pilietybės neturinčių ES piliečių faktiškai dalyvavo rinkimuose, nėra; rinkėjų sąrašuose pilietybę turintys ir jos neturintys piliečiai traktuojami vienodai. Valstybės narės paprastai tokių duomenų nerenka vengdamos diskriminacijos. Labai mažai duomenų turima apie tai, kiek valstybėse narėse gyvenančių ir jų pilietybės neturinčių ES piliečių būna kandidatais ir kiek jų išrenkama. Austrija, Čekija, Švedija ir Vokietija konkrečiai nurodė, kad kyla sunkumų siekiant tokius duomenis gauti iš vietos valdžios institucijų, nes nėra vieno bendro kontaktinio punkto, kaip jau nurodyta paskutinėje ataskaitoje dėl Europos Parlamento rinkimų[28].

Iš pateiktų duomenų matyti, kad daugiausia išrinktų šalyje gyvenančių ir valstybės narės pilietybės neturinčių ES piliečių, palyginti su kandidatų skaičiumi, buvo Prancūzijoje (32,8 %) ir Švedijoje (17,1 %). Austrija, Ispanija ir Liuksemburgas pateikė duomenų, rodančių, kad buvo išrinkta daug šalyje gyvenančių ir jos pilietybės neturinčių ES piliečių.

3. PERKĖLIMAS Į NACIONALINĘ TEISĘ IR ĮGYVENDINIMAS

3.1. Direktyvos 94/80/EB perkėlimo į nacionalinę teisę padėtis

Šioje ataskaitoje pirmą kartą vertinami valstybių narių, įstojusių į ES 2004 m., priimti teisės aktai, taip pat kitų valstybių narių priimti teisės aktai, įsigalioję po 2002 m. ataskaitos.

Pažymėtina, kad ataskaitoje taip pat apžvelgiami atsakant į klausimus nurodyti nauji teisės aktai, apie kuriuos Komisijai kol kas oficialiai nepranešta[29].

Remiantis direktyvos perkėlimo priemonėmis, apie kurias pranešė valstybės narės, direktyvos perkėlimo į visų valstybių narių teisę lygis gali būti laikomas patenkinamu. Vis dėlto turi būti išspręstos kai kurios neteisingo arba neišsamaus perkėlimo problemos, kad būtų išvengta neteisingo įgyvendinimo, kuris kliudytų visapusiškai naudotis su rinkimais susijusiomis teisėmis.

Panašu, kad kai kuriose valstybėse narėse[30] direktyvos 3 ir 4 straipsnio nuostatos[31] perkeltos neteisingai; šiose valstybėse narėse gyvenantiems ir piliečiais nesantiems ES piliečiams teisė balsuoti arba būti kandidatu savivaldos rinkimuose suteikiama tik pragyvenus valstybėje narėje tam tikrą laikotarpį, o šis reikalavimas šalies piliečiams netaikomas. Be to, šiuose teisės aktuose nenumatyta galimybė, kad jeigu teisė balsuoti suteikiama šalyje pragyvenus nustatytą laikotarpį, šalyje gyvenantys valstybės narės piliečiais nesantys ES piliečiai turi būti laikomi

---

rinkimuose dar iki direktyvos įsigaliojimo. Galiausiai Švedijoje gyvenantys Suomijos piliečiai sudaro 27,5 % viso bendro šalies pilietybės neturinčių ES piliečių skaičiaus; per paskutinius vietos rinkimus jų aktyvumas buvo apie 30 %.

28 COM(2010) 605.

29 Austrija, Kipras, Lietuva, Liuksemburgas ir Slovėnija.

30 Šiuo metu Komisija nagrinėja Lietuvos ir Slovėnijos atvejus. Neseniai Slovėnijos valdžios institucijos pranešė Komisijai, kad jos sutinka pakeisti teisės aktus, kad būtų visiškai laikomasi direktyvos nuostatų.

31 Direktyvos 3 straipsniu garantuojama, kad gyvenamojoje valstybėje narėje gyvenantis jos pilietybės neturintis ES pilietis, atitinkantis tuos pačius teisei balsuoti ir būti kandidatu keliamus reikalavimus, kuriuos ta valstybė pagal įstatymą taiko savo piliečiams, turi teisę balsuoti ir būti kandidatu vietos savivaldos rinkimuose gyvenamosios vietos valstybėje narėje. 4 straipsnyje nustatyta, kad jei, norėdami balsuoti ar būti kandidatais, gyvenamosios vietos valstybės narės piliečiai turi būti pragyvenę tos valstybės rinkimų teritorijoje tam tikrą minimalų laikotarpį, rinkėjai ir teisę būti kandidatais turintys asmenys laikomi atitinkančiais tą reikalavimą tais atvejais, jei jie yra pragyvenę tolygų laikotarpį kitose valstybėse narėse.

atitinkančiais šį reikalavimą tais atvejais, kai jie per šį laikotarpį gyveno kitose valstybėse narėse, kurios nėra jų gyvenamosios vietos valstybė narė.

Viena valstybė narė nurodė, kad per 30 dienų nuo balsavimo teisės suteikimo rinkėjas turi pateikti paraišką jį įtraukti į rinkėjų sąrašą. Panašu, kad taip šalyje gyvenantys valstybės narės piliečiais nesantys ES piliečiai diskriminuojami šalies piliečių atžvilgiu. Minėto laikotarpio *dies a quo* skiriasi: piliečiams jis pradedamas skaičiuoti nuo dienos, kai sulaukiama balsavimo amžiaus; piliečiais nesantiems asmenims jis skaičiuojamas nuo dienos, kurią gyventojas užsiregistruoja. Panašu, kad šios nuostatos pasekmės valstybės narės piliečiams ir jos piliečiais nesantiems ES piliečiams yra skirtingos[32].

7 straipsnyje nustatyta, kad visi ES piliečiai naudojasi teise balsuoti per vietos savivaldos rinkimus gyvenamosios vietos valstybėje narėje, jei jie yra pareiškę norą tai daryti. Daugelyje valstybių narių (Austrijoje, Danijoje, Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Maltoje, Nyderlanduose, Rumunijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, Suomijoje, Švedijoje, Vengrijoje ir Vokietijoje) taikoma palankesnė sistema, pagal kurią piliečiai į rinkėjų sąrašą įtraukiami automatiškai. Taip piliečiai gali balsuoti per privalomą terminą nepateikę paraiškos juos įregistruoti rinkėjų sąraše.

Valstybėms narėms pagal direktyvą nustatytos tam tikros prievolės, kuriomis siekiama sudaryti palankesnes sąlygas rinkėjui būti įrašytam į rinkėjų sąrašą[33]. Gavusi piliečių skundų, Komisija 2010 m. susisiekė su dviem valstybėmis narėmis, kuriose ES piliečiams, dirbantiems jose esančiose tarptautinėse organizacijose, kilo sunkumų naudojantis su rinkimais susijusiomis teisėmis. Pagal tų šalių teisės aktus jose gyvenantys piliečiai negalėjo užsiregistruoti rinkėjų sąrašuose, kad įgytų teisę balsuoti. Komisijai susiekus su šiomis dviem valstybėmis narėmis, jos neseniai pakeitė teisės aktus ir pašalino nustatytas kliūtis[34].

Kai ES pilietis, turintis teisę būti kandidatu, pateikia paraišką, jis turi pateikti tuos pačius patvirtinamuosius dokumentus, kaip ir tos šalies pilietis. Valstybės narės, be oficialios deklaracijos, kurioje būtų nurodyta pilietybė ir adresas gyvenamosios vietos valstybėje narėje, gali reikalauti kitų neprivalomų dokumentų[35]. Komisija mano, kad su direktyva nesuderinami bet kokie nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos visada reikalaujama pateikti kilmės valstybės narės išduotą pažymą, kuria patvirtinama, kad teisė būti kandidatu neatimta. Remiantis direktyvos nuostatomis, tokios pažymos galima reikalauti tik kilus abejonėms dėl deklaracijos autentiškumo. Taip šalies pilietybės neturintiems piliečiams, norintiems pasinaudoti teise balsuoti, tenka papildoma našta. Be to, panašu, kad reikalavimas nurodyti gyvenamosios vietos pažymos numerį yra nesuderinamas su direktyvos nuostatomis[36].

---

32 Šiuo metu Komisija nagrinėja Kipro atvejį.

33 Pagal direktyvos 8 straipsnį a) valstybės narės imasi būtinų priemonių, kad sudarytų sąlygas rinkėjui pakankamai iš anksto prieš rinkimų dieną būti įrašytam į rinkėjų sąrašą; b) kad rinkėjo pavardė būtų įrašyta į rinkėjų sąrašą, jis pateikia tokį patį dokumentą kaip ir rinkėjas, kuris yra atitinkamos valstybės narės pilietis; c) gyvenamosios vietos valstybė narė taip pat gali reikalauti, kad rinkėjas kartu su asmens tapatybę patvirtinančiu dokumentu taip pat pateiktų oficialią deklaraciją, kurioje nurodytų savo pilietybę ir adresą gyvenamosios vietos valstybėje narėje.

34 2010 m. gruodžio 21 d. Danijos įstatymas Nr. 1545 ir Švedijos įstatymas Nr. 1843/2010.

35 Deklaracija, kad piliečiui neatimta teisė būti kandidatu jo kilmės valstybėje narėje; abejonių keliančiu atveju – kilmės valstybės narės išduota pažyma, kuria patvirtinama, kad piliečiui neatimta teisė būti kandidatu; galiojantis asmens tapatybę patvirtinantis dokumentas; oficiali deklaracija, kurioje nurodyta, kad pilietis neina jokių nesuderinamų pareigų; deklaracija, kurioje nurodytas paskutinis adresas kilmės valstybėje narėje.

36 Šiuo metu Komisija nagrinėja Bulgarijos atvejį.

Direktyva reikalaujama, kad gyvenamosios vietos valstybė narė ES piliečius apie sąlygas ir priemones naudotis su rinkimais susijusiomis teisėmis savivaldos rinkimuose praneštų „laiku ir tinkamai“. ES piliečiai, neturintys gyvenamosios vietos valstybės narės pilietybės, turi teisę sužinoti, kokių veiksmų imtasi dėl jų paraiškos įtraukti į rinkėjų sąrašą arba būti kandidatu. Kai kuriose valstybėse narėse[37] direktyvos nuostatas perkėlus į nacionalinę teisę joje konkrečiai nenumatyta prievolė informuoti piliečius apie veiksmus, kurių imtasi dėl jų paraiškų. Jeigu gyvenamosios vietos valstybė narė atmeta prašymą būti įtrauktam į rinkėjų sąrašus arba paraišką būti kandidatu, direktyvoje taip pat numatyta ES piliečių teisė būti informuotiems apie teisę į teisines gynybos priemones tomis pačiomis sąlygomis, kokias gyvenamosios vietos valstybės narės įstatymai numato savo piliečiams. Kai kuriais atvejais į nacionalinius teisės aktus ši nuostata nėra įtraukta[38]. Į kai kurių valstybių narių[39] teisės aktą neįtraukta direktyvos nuostata, susijusi su valstybių narių prievole laiku ir tinkamai informuoti rinkėjus ir teisę būti kandidatais turinčius asmenis apie sąlygas ir išsamias priemones naudotis balsavimo teise ir teise būti kandidatais. Nepaisant to, visos šios valstybės narės pranešė apie veiksmus ir institucijų iniciatyvas, kuriomis siekiama informuoti piliečius apie jų su rinkimais susijusias teises, kuriomis naudotasi per paskutinius savivaldos rinkimus, taip užtikrinant, kad šios direktyvos nuostatos būtų įgyvendintos.

3.2. Nuostatų, kurias valstybės narės priėmė pagal Direktyvos 5 straipsnio 3 ir 4 dalis ir kuriomis siekiama, kad tam tikras pareigas galėtų eiti tik valstybės narės piliečiai, analizė

Teisės balsuoti ir teisės būti kandidatu savivaldos rinkimuose gyvenamosios vietos valstybėje narėje, kaip nustatyta direktyva, rezultatas yra toks, kad ES pilietis gali būti išrinktas savivaldybės tarybos nariu ir tapti meru valstybėje narėje, kurios pilietybės jis neturi.

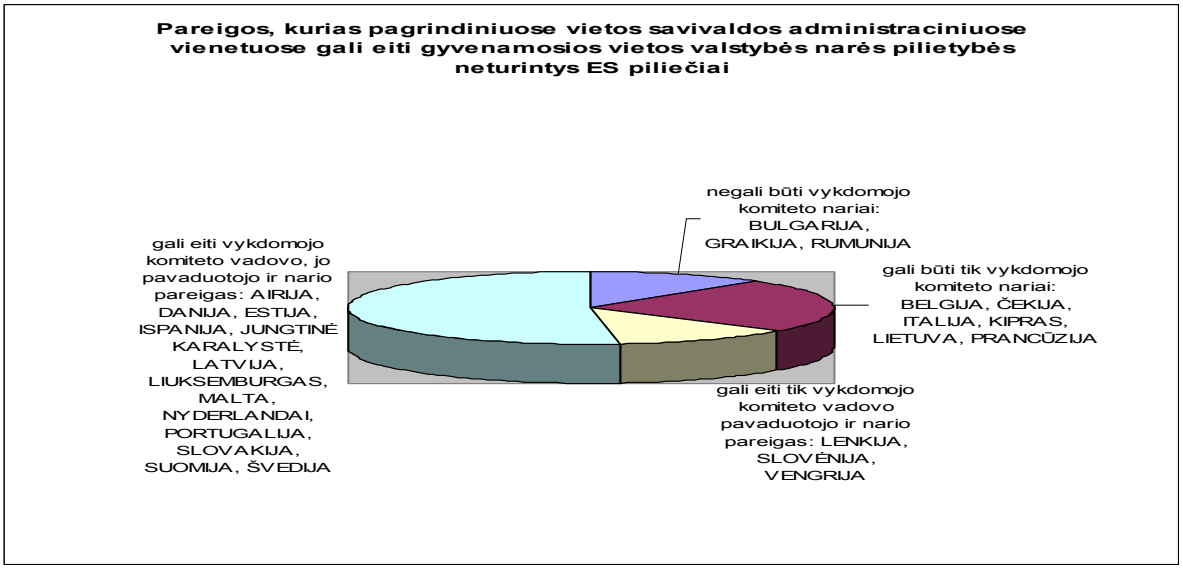
Direktyva numatyta galimybė valstybei narei nustatyti, kad tik jos piliečiai, išrinkti eiti pareigas mandato galiojimo laikotarpiu arba laikinai, gali eiti pagrindinio vietos savivaldos administracinio vieneto vykdomosios valdžios institucijos (vadovo, jo pavaduotojo ar valdančiosios kolegijos nario) pareigas.

---

37 Bulgarija, Čekija, Ispanija, Kipras, Lenkija, Prancūzija, Rumunija ir Slovakija.

38 Ispanijoje, Prancūzijoje ir Slovakijoje.

39 Belgijos, Bulgarijos, Čekijos, Ispanijos, Italijos, Latvijos, Lenkijos, Prancūzijos, Rumunijos, Slovakijos, Slovėnijos.

** Austrija ir Vokietija yra federalinės respublikos; nuostatos skirtingose žemėse yra nevienodos.*

Airija, Danija, Estija, Ispanija, Jungtinė Karalystė, Latvija, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Portugalija, Slovakija, Suomija ir Švedija netaiko apribojimų, todėl tų šalių piliečiais nesantys ES piliečiai gali būti skiriami eiti pagrindinio vietos savivaldos administracinio vieneto vadovo, jo pavaduotojo ar valdančiosios kolegijos nario pareigas. Trijose valstybėse narėse[40] vietos savivaldos administracinio vieneto vadovu gali būti tik tos valstybės narės pilietis. Kitose šešiose valstybėse narėse[41] ES piliečiai, neturintys tos šalies pilietybės, negali eiti nei pavaduotojo pareigų, tačiau jie gali eiti valdančiosios kolegijos nario pareigas. Galiausiai kitose valstybėse narėse[42] taikomi visi direktyvoje nustatyti apribojimai, todėl gyvenamosios vietos valstybės narės pilietybės neturintys ES piliečiai negali eiti net valdančiosios kolegijos nario pareigų.

Šioje ataskaitoje Komisija pirmą kartą analizuoja šiuos direktyvos aspektus. Komisija laikosi nuomonės, kad teisės aktais, kuriuose nustatyta mažiau apribojimų, galima veiksmingiau integruoti piliečius ir paskatinti juos dalyvauti gyvenamosios vietos valstybės narės demokratiniame gyvenime.

3.3. Direktyvos priedo atnaujinimas. Pagrindiniai vietos savivaldos administraciniai vienetai valstybėse narėse

Direktyvos priede pateiktas kiekvienos valstybės narės pagrindinių vietos savivaldos administracinių vienetų, kaip apibrėžta direktyvos 2 straipsnio 1 dalies a punkte[43], sąrašas. Priede pateiktu kiekvienos valstybės narės pagrindinių vietos savivaldos administracinių vienetų sąrašu nustatomos direktyvos taikymo srities ribos, t. y. jos nuostatų taikymas. Todėl svarbu šį sąrašą reguliariai atnaujinti.

---

40 Lenkijoje, Slovėnijoje ir Vengrijoje.

41 Belgija, Čekija, Italija, Kipras, Lietuva ir Prancūzija.

42 Bulgarija, Graikija ir Rumunija.

43 Direktyvos 2 straipsnio 1 dalies a punkte pagrindinis vietos savivaldos administracinis vienetas apibrėžtas kaip priede išvardyti administraciniai vienetai, kurie pagal kiekvienos valstybės narės įstatymus turi tiesioginiu visuotiniu balsavimu renkamas institucijas ir yra įgalioti žemiausiu politinės ir administracinės organizacijos lygiu patys administruoti tam tikrus vietinius reikalus.

Sąrašas buvo atnaujintas 2003 m.[44], rengiantis 10 valstybių narių stojimui į ES 2004 m., ir 2006 m.[45], rengiantis dviejų valstybių narių stojimui į ES 2007 m., kad į jį būtų įtraukti šių valstybių narių pagrindiniai vietos savivaldos administraciniai vienetai.

Be to, keletas valstybių narių neseniai Komisijai pranešė apie naujus teisės aktus, kuriais keičiami pagrindinių vietos savivaldos administracinių vienetų, kaip apibrėžta direktyvoje, pavadinimai[46]. Komisija paragino visas valstybes nares oficialiai pranešti apie visus naujus su tuo susijusius teisės aktus.

4. LEIDŽIANTI NUKRYPTI NUOSTATA PAGAL SUTARTIES DĖL EUROPOS SĄJUNGOS VEIKIMO 22 STRAIPSNIO 1 DALĮ

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 22 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad direktyvoje gali būti nustatytos nuo bendrų taisyklių nukrypti leidžiančios nuostatos, pateisinamos valstybei narei būdinga padėtimi.

Remiantis direktyvos 12 straipsniu, valstybės narės gali netaikyti vienodų sąlygų, jei tai pateisinama specifiniais tos valstybės sunkumais. Jei tam tikroje valstybėje narėje gyvenančių ir jos pilietybės neturinčių ES piliečių, sulaukusių amžiaus, nuo kurio suteikiama balsavimo teisė, dalis viršija 20 % bendro ten gyvenančių ES piliečių, sulaukusių amžiaus, nuo kurio suteikiama balsavimo teisė, skaičiaus, ta valstybė narė gali reikalauti, kad rinkėjai ir kandidatai šalyje būtų pragyvenę minimalų laikotarpį, arba imtis priemonių dėl kandidatų sąrašų sudėties, kad pirmiausia būtų skatinama kitos valstybės narės piliečiais esančių Sąjungos piliečių integracija ir būtų išvengta piliečių ir tos šalies pilietybės neturinčių kandidatų sąrašų poliarizacijos.

Šią specialią sąlygą tenkina vienintelė valstybė narė – Liuksemburgas; šia nukrypti leidžiančia nuostata šalis pasinaudojo teisę balsuoti suteikdama tik šalies pilietybės neturintiems ES piliečiams, kurių gyvenamoji vieta yra Liuksemburge ir kurie šalies teritorijoje iki registracijos gyveno bent penkerius metus[47]. Dėl teisės būti kandidatu Liuksemburgas kelia reikalavimą, kad valstybės pilietybės neturintys ES piliečiai prieš pateikdami paraiškas būtų ten išgyvenę ne mažiau kaip penkerius metus[48].

Komisija paprašė[49] Liuksemburgo valdžios institucijų pateikti naujausios informacijos apie šalyje gyvenančių ir pilietybės neturinčių balsavimo amžiaus sulaukusių ES piliečių skaičių ir apie bendrą balsavimo amžiaus sulaukusių Liuksemburge gyvenančių ES piliečių skaičių.

Remiantis Liuksemburgo valdžios institucijų pateikta informacija, Liuksemburge gyvena 174 250 piliečiais nesantys balsavimo amžiaus sulaukę ES piliečiai. Bendras balsavimo amžiaus sulaukusių šalyje gyvenančių ES piliečių skaičius – 406 300. Tai reiškia, kad pirmojo skaičiaus proporcija antrojo skaičiaus atžvilgiu buvo 42,9 %, taigi viršyta direktyvoje nustatyta 20 % riba.

---

44 Aktas dėl Čekijos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lietuvos, Vengrijos, Maltos, Lenkijos, Slovėnijos ir Slovakijos stojimo sąlygų ir sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų (OL L 236, 2003 9 23, p. 334).

45 Tarybos direktyva 2006/106/EB (OL L 363, 2006 12 20, p. 409–410).

46 Danija, Graikija ir Latvija.

47 2003 m. vasario 18 d. įstatymo 2 straipsnis.

48 2003 m. vasario 18 d. įstatymo 192 straipsnis.

49 2011 m. vasario 11 d. raštas.

Taigi, Liuksemburgas teisėtai taikė leidžiančias nukrypti nuostatas.

2011 m. vasario 13 d. įstatymu nustatyta, kad šalyje gyvenantys trečiųjų šalių piliečiai gali būti kandidatais. Įsigaliojus šiam įstatymui, visi šalies pilietybės neturintys gyventojai gali eiti pagrindinio vietos savivaldos administracinio vieneto vadovo ar valdančiosios kolegijos nario pareigas.

12 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Belgija leidžiančias nukrypti nuostatas gali taikyti ribotam vietos savivaldos administracinių vienetų skaičiui; jų sąrašą ji pateikia bent metus prieš vietos savivaldos administracinių vienetų rinkimus, kuriems ji ketina taikyti šią leidžiančią nukrypti nuostatą. Belgija niekada netaikė direktyvos 12 straipsnio 2 dalyje nustatytų leidžiančių nukrypti nuostatų.

Remiantis 12 straipsnio 3 dalimi, tais atvejais, kai kurios nors valstybės narės įstatymai numato, kad ten gyvenantys kitos valstybės narės piliečiai turi teisę balsuoti per tos valstybės parlamento rinkimus ir todėl gali būti įrašyti į tos valstybės rinkėjų sąrašą visiškai pagal tokius pačius reikalavimus kaip ir jos nacionaliniai rinkėjai, pirmoji valstybė narė, nukrypdama nuo šios direktyvos, tokiems asmenims gali netaikyti 6–11 straipsnių. Nė viena valstybė narė netaikė 12 straipsnio 3 dalyje[50] numatytų leidžiančių nukrypti nuostatų.

5. TOLESNĖS PASTANGOS STIPRINTI SU RINKIMAIS SUSIJUSIAS TEISES IR PILIEČIŲ DALYVAVIMĄ DEMOKRATINIAME GYVENIME

5.1. Teisė kurti politines partijas arba tapti jų nariais gyvenamosios vietos valstybėje

Remiantis nediskriminavimo principu, ES piliečiai turėtų naudotis su rinkimais susijusiomis teisėmis tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir valstybių narių, kuriose jie gyvena, piliečiai. Tai reiškia, kad ES piliečiai turi turėti teisę visapusiškai dalyvauti gyvenamosios vietos valstybės narės politiniame gyvenime, visų pirma prisijungti prie esančių politinių partijų arba netgi steigti naujas partijas.

Atsižvelgdama į 2010 m. ES pilietybės ataskaitoje nustatytus veiksmus, kuriais siekiama užtikrinti, kad šalies pilietybės neturintiems ES piliečiams būtų taikomos tokios pačios sąlygos kaip šalies piliečiams, Komisija neseniai susisiekė su valstybėmis narėmis, kurių teisės aktais ribojamos šalies pilietybės neturinčių ES piliečių teisės tapti partijos nariais arba steigti naują partiją[51]. Kaip jau pabrėžta naujausioje ataskaitoje dėl Europos Parlamento rinkimų[52], Komisija laikosi nuomonės, kad tokie nacionalinės teisės aktuose nustatyti apribojimai kliudo ES piliečiams visapusiškai naudotis su rinkimais susijusiomis teisėmis. Jeigu tokie apribojimai nebus pašalinti, Komisija pasinaudos Sutartyse jai suteiktais įgaliojimais, kad būtų užtikrintas direktyvos nuostatų laikymasis.

---

50 Remiantis 12 straipsnio 3 dalimi, tais atvejais, kai kurios nors valstybės narės įstatymai numato, kad ten gyvenantys kitos valstybės narės piliečiai turi teisę balsuoti per tos valstybės parlamento rinkimus ir todėl gali būti įrašyti į tos valstybės rinkėjų sąrašą visiškai pagal tokius pačius reikalavimus kaip ir jos nacionaliniai rinkėjai, pirmoji valstybė narė, nukrypdama nuo šios direktyvos, tokiems asmenims gali netaikyti 6–11 straipsnių.

51 Šiuo metu Komisija nagrinėja Čekijos, Graikijos, Ispanijos, Latvijos, Lenkijos, Lietuvos, Slovakijos ir Vokietijos atvejus. Suomija jau pranešė, kad dabartiniai apribojimai bus pašalinti iš teisės aktų.

52 COM(2010) 605.

5.2. Geroji patirtis skatinant gyvenamosios vietos valstybės narės pilietybės neturinčių ES piliečių dalyvavimą

Komisija pabrėžia, kad svarbu veiksmai ir iniciatyvos, kuriais siekiama propaguoti ir skatinti ES piliečius dalyvauti gyvenamosios vietos valstybės narės demokratiniame gyvenime.

Kai kurios valstybės narės ėmėsi naudingų praktinių veiksmų, kurie galėtų būti laikomi pavyzdžiu. Tai pasakytina apie Daniją, Estiją, Ispaniją, Lietuvą, Suomiją, Švediją, Vengriją ir Vokietiją, kurios taiko tikslines priemones, kad ES piliečiai būtų informuoti apie jų teisę balsuoti ir būti kandidatu savivaldos rinkimuose, – paštu siunčia rinkėjo pažymėjimus arba atskirus laiškus, kuriuose pateikiama informacija apie rinkimus.

Šiomis aplinkybėmis informuotumo didinimo kampanija, pvz., Liuksemburge moksleiviams skirta kampanija, laikoma veiksminga priemone dalyvavimui savivaldos rinkimuose skatinti. Mokykla yra pagrindinis vietos bendruomenės gyvenimo atskaitos taškas, visų pirma balsuojantiems pirmą kartą, taip pat svarbi integracijos ir pilietinio ugdymo terpė.

Direktyvoje nurodyta, kad valstybės narės, kuriose balsavimas nėra privalomas, gali nustatyti, kad rinkėjai į rinkėjų sąrašą būtų įrašomi automatiškai. Tokia tvarka jau galioja Austrijoje (išskyrus Burgenlandą), Danijoje, Estijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Maltoje, Nyderlanduose, Rumunijoje, Slovakijoje, Slovėnijoje, Suomijoje, Švedijoje ir Vengrijoje. Komisija palankiai vertina tvarką, kai šalies pilietybės neturintys ES piliečiai į rinkėjų sąrašus įrašomi automatiškai, jiems užregistruojant gyvenamąją vietą. Tokia tvarka padėtų išvengti papildomos naštos piliečiams, kurie nori pasinaudoti teise balsuoti, nes jiems nereikėtų per nustatytą terminą teikti registracijos paraiškos.

Komisija mano, kad valstybės narės, kuriose nėra automatinės registracijos rinkėjų sąrašuose, galėtų nenustatyti termino, per kurį privaloma kreiptis dėl įtraukimo į rinkėjų sąrašą. Tokia tvarka galioja Italijoje. Piliečiai į politines diskusijas labiau įsitraukia per paskutinius rinkimų kampanijos etapus ir todėl nusprendžia pasinaudoti balsavimo teise. Todėl nustačius terminą, per kurį galima registruotis rinkėjų sąraše ir kuris baigiasi gerokai iki rinkimų kampanijos pabaigos, vėlai apsisprendę balsuoti piliečiai šia teise pasinaudoti negalėtų.

6. IŠVADA

Lyginant pirmojoje ataskaitoje pateiktus duomenis su duomenimis, gautais atsakymuose į 2011 m. klausimyną, valstybių narių teritorijoje gyvenančių balsavimo amžiaus sulaukusių ES piliečių, neturinčių jų pilietybės, padaugėjo nuo 4,7 mln. 2000 m. iki 8 mln. 2010 m. Pagrindinė priežastis – plėtra[53]. Tačiau panašu, kad ES piliečių, neturinčių gyvenamosios vietos valstybės narės pilietybės, dalyvavimas demokratiniame gyvenime vietos lygmeniu, proporcingai nepadidėjo, bent jau vertinant jų paraiškų užsiregistruoti rinkėjų sąrašuose skaičių.

Demokratinėms Europos šalims iškilo svarbi problema – rinkėjų aktyvumas įvairaus pobūdžio rinkimuose. Teisėtumas, užtikrinamas per laisvus ir visuotinius rinkimus, yra demokratinio valdymo pagrindas. Rinkėjų aktyvumas yra svarbus demokratijos kokybės rodiklis. Todėl Sąjungos ir valstybių narių darbotvarkėje prioritetu turi būti nepasitenkinimo politine padėtimi mažinimas. Būtina ir toliau dėti pastangas piliečiams teikti tikslinę informaciją apie

[53] Apie 40 % piliečių yra 2004 m. į ES įstojusių valstybių narių piliečiai.

jų su rinkimais susijusias teises ir apie administracine procedūras, kurių reikia laikytis norint jomis pasinaudoti. Visos iniciatyvos, kuriomis siekiama didinti informuotumą apie su rinkimais susijusias teises ir skatinti dalyvavimą vietos rinkimuose, įskaitant dalyvavimą Komisijos administruojamose programose, kaip nurodyta 2.1 skyriuje, turi būti laikomos naudinga ir veiksminga pagalbine priemone.

Komisija toliau glaudžiai bendradarbiaus su valstybėmis narėmis ir stebės, ar direktyva teisingai perkelta ir įgyvendinama, ir padės valstybėms narėms priimti visas būtinas priemones, kad būtų užtikrinta, jog su rinkimais susijusiomis teisėmis būtų visapusiškai naudojamasi, drauge šalinant kliūtis, dėl kurių laiku ir tinkamai neinformuojama apie su rinkimais susijusias teises. Pasiūlymas 2013-uosius metus paskelbti Europos piliečių metais yra puiki proga sustiprinti pastangas paskatinti dalyvauti rinkimuose, įtraukiant suinteresuotąsias nacionalines ir vietos valdžios institucijas, taip pat svarbiausius suinteresuotuosius subjektus, darančius poveikį valstybių narių ir jų piliečių politiniam gyvenimui.

Todėl Komisija ketina pasinaudoti neformalia bendradarbiavimo platforma, kurios tikslas – sudaryti palankesnes sąlygas užmegzti tiesioginį dialogą su Komisija, Regionų komitetu ir vietos bei regioninių valdžios institucijų nacionalinėmis asociacijomis. Pasinaudodama šia platforma Komisija galės nustatyti visus dabartinius sunkumus, su kuriais susiduria vietos valdžios institucijos, siekdamos užtikrinti ES piliečių naudojimąsi su rinkimais susijusiomis teisėmis, ir tiesiogiai pasinaudoti šių institucijų idėjomis, žiniomis ir geraja patirtimi, kad teisėmis būtų galima kuo veiksmingiau pasinaudoti.